Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 11

Μέρος Α΄
ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ: ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ 15

Αναγκαιότητα για αποτελεσματική διδασκαλία για όλους 15

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας: Επιταγή και αναγκαιότητα σε ένα δημοκρατικό σχολείο 16

Η διαφοροποίηση: Έννοια – ορισμός – λειτουργία 18

Παρανοήσεις και παρερμηνείες για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας 20

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας: Από τον μύθο στην πραγματικότητα 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΙΣΜΟΥ 29

Εισαγωγή 29

Ο οικοδομισμός στο πλαίσιο της διδασκαλίας και μάθησης 30

Διαδικασία μάθησης σύμφωνα με τη θεωρία του οικοδομισμού 31

Ο ρόλος του λάθους και της νοητικής σύγκρουσης στην οικοδόμηση της γνώσης 34

Οικοδομισμός και σύγχρονα αναλυτικά προγράμματα 37

Οικοδομισμός και αποτελεσματικότητα 38

Κριτική στον οικοδομισμό 40
Επίλογος 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ 45

Εισαγωγή 45
Σύγχρονες τάξεις μικτής ικανότητας και διαφοροποίηση 45
Η εφαρμογή και αποτελεσματικότητα της διαφοροποίησης της διδασκαλίας με βάση τα ερευνητικά δεδομένα 49
Διαφοροποίηση και σχολική αποτελεσματικότητα 53
Η έρευνα στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα 57
Αποτελέσματα της έρευνας 58
Συμπεράσματα – συζήτηση 67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ 71

Εισαγωγή 71
Ο νέος ρόλος του εκπαιδευτικού για την εφαρμογή της διαφοροποίησης της διδασκαλίας: Ο εκπαιδευτικός ως αρχιτέκτονας, ως πολιτικός μηχανικός και ως οικοδόμος 73
Η εξελικτική πορεία του εκπαιδευτικού κατά την εισαγωγή της διαφοροποίησης 80
Η πορεία για την εφαρμογή της διαφοροποίησης μέσα από προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης εκπαιδευτικών 85
Επίλογος 90

Μέρος Β΄
ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ 95

Εισαγωγή 95
Άξονες διαφοροποίησης της διδασκαλίας 95
Άλλοι άξονες διαφοροποίησης 116
Επίλογος 117

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ 119

Εισαγωγή 119
Ετοιμότητα 119
Ενδιαφέροντα 124
Μαθησιακό στυλ 128
Διαφορετικότητα των μαθητών ως προς την κουλτούρα και το πολιτισμικό τους υπόβαθρο 133
Οικογενειακό περιβάλλον 139
Επίλογος 145

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ 147

Εισαγωγή 147
Η τέχνη του «αρχιτεκτονικού» σχεδιασμού της διαφοροποιημένης διδασκαλίας 149
Προγραμματισμός και σχεδιασμός διαφοροποίησης της διδασκαλίας 153
Πορεία σχεδιασμού διαφοροποίησης της διδασκαλίας 154
Αναλυτική παρουσίαση των βημάτων σχεδιασμού διαφοροποίησης της διδασκαλίας 158
Ασύγχρονη εργασία επί το έργον 171
Ρουτίνα εργασίας των μαθητών στη διαφοροποιημένη διδασκαλία: ατομική εργασία – συνεργατική εργασία – ολομέλεια 173
Επίλογος 175

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ: ΜΙΑ ΣΥΝΕΧΗΣ, ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ, ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ 177

Εισαγωγή 177
Αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση στη διαφοροποιημένη διδασκαλία 179
Συντρέχουσα ή διαμορφωτική αξιολόγηση στη διαφοροποιημένη διδασκαλία 185
Τελική αξιολόγηση στη διαφοροποιημένη διδασκαλία 194

Άλλες μέθοδοι τελικής αξιολόγησης της προόδου του μαθητή 197
Μέθοδοι αναφοράς προόδου 201
Επίλογος 204

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΡΟΥΤΙΝΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ 207

Εισαγωγή 207
Στρατηγικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας 207
Επίλογος 227

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ 229

Εισαγωγή 229
Τι είναι οι τεχνικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας; 230
Επικρατέστερες τεχνικές για αποτελεσματική διαφοροποίηση της διδασκαλίας 233
Επίλογος 267

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ 269

Εισαγωγή 269
Η έννοια της παρατήρησης της διδασκαλίας και η ανάγκη για την καθιέρωση ενός επαγγελματικού πλαισίου 271
Εργαλεία παρατήρησης της διαφοροποιημένης διδασκαλίας 281
Επίλογος 292

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 293

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ 319

Πρόλογος

Η μάθηση, ως το αναμενόμενο αποτέλεσμα κάθε διδασκαλίας, αποτελεί ταυτόχρονα αναφαίρετο δικαίωμα κάθε παιδιού. Μέσα στις σύγχρονες τάξεις μικτής ικανότητας, πολυσυλλεκτικής κουλτούρας, σύνθετης ιδιοσυγκρασίας, πολλαπλών θρησκευμάτων, ποικίλων ενδιαφερόντων και μαθησιακών προφίλ, το δικαίωμα αυτό μπορεί να διασφαλιστεί μόνο με την εφαρμογή της διαφοροποίησης της διδασκαλίας. Και αυτό γιατί η διαφοροποιημένη διδασκαλία σέβεται, αναγνωρίζει και γνωρίζει τη διαφορετικότητα των μαθητών και ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων των μαθητών της τάξης προσφέροντας κατάλληλες ευκαιρίες εργασίας και μάθησης.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί που έχουν βρεθεί σε μια τάξη έχουν διαφοροποιήσει τη διδασκαλία τους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο: όταν δίνουν σε έναν μαθητή περισσότερο χρόνο για τη συμπλήρωση μιας εργασίας, όταν επαναδιατυπώνουν τις ερωτήσεις ώστε να είναι κατανοητές σε περισσότερους μαθητές, όταν δίνουν εξατομικευμένη βοήθεια σε μαθητές και ούτω καθεξής. Αν και όλα τα παραπάνω αποτελούν χαρακτηριστικά της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, δεν μπορούν να οδηγήσουν σε μια συστηματική προσαρμογή της διδασκαλίας στις ανάγκες των μαθητών. Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας πρέπει να αποτελεί μια συνειδητή και προγραμματισμένη πορεία διδασκαλίας, η οποία να στηρίζεται σε υπαρκτά, ρεαλιστικά στοιχεία μιας τάξης και να μπορεί έτσι να στηρίξει την προσπάθεια που ο κάθε εκπαιδευτικός καταβάλλει ώστε να οδηγήσει τους μαθητές του σε υψηλότερα γνωστικά σκαλοπάτια.

Βασιζόμενοι στις πραγματικές συνθήκες της σημερινής σχολικής τάξης και έχοντας γνώση του σύγχρονου εκπαιδευτικού πλαισίου, οι συγγραφείς του βιβλίου αυτού έχουν στόχο να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να εξοικειωθούν με το θεωρητικό υπόβαθρο της διαφοροποίησης της διδασκαλίας· πρωτίστως όμως να τους δώσουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν πώς η θεωρία της διαφοροποίησης μετατρέπεται σε πράξη στην καθημερινή διδακτική πρακτική. Η συγγραφή αυτού του βιβλίου βασίζεται στην παρα-

δοχή ότι ο κάθε μαθητής οικοδομεί την προσωπική του γνώση μέσα από μια προσωπική πορεία, με διαφορετική αφετηρία και διαφορετική εξέλιξη, αλλά προς τον ίδιο προορισμό.

Ο εκπαιδευτικός αποτελεί το κλειδί για την αποτελεσματική εφαρμογή της διαφοροποίησης, εφόσον φροντίζει ώστε η διδασκαλία του να καλύπτει τους στόχους μάθησης που τίθενται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα, ανταποκρινόμενη παράλληλα στις πολλαπλές ιδιαιτερότητες των μαθητών σε μια τάξη μικτής ικανότητας. Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός, μέσα από την εφαρμογή της διαφοροποίησης και τον προσωπικό αναστοχασμό επί της πρακτικής του, αναπτύσσεται, ενδυναμώνεται και μαθαίνει. Γίνεται ευέλικτος και αποτελεσματικότερος σχεδιάζοντας και προγραμματίζοντας διδασκαλίες τις οποίες μπορεί πλέον να προσαρμόζει δυναμικά, ανάλογα με την ανταπόκριση των μαθητών του. Η τάξη μοιάζει με εργαστήρι και ο διδακτικός χρόνος αξιοποιείται στο έπακρο και μεγιστοποιείται. Οι μαθητές γίνονται ενεργητικοί συμμέτοχοι στην προσωπική διαδικασία μάθησής τους. Μια διαδικασία μάθησης εστιασμένη στις πυρηνικές γνώσεις και δεξιότητες και στην ουσιαστική, βαθιά και μόνιμη κατάκτησή τους από όλους τους μαθητές.